كِتَابُ

شَرْحُ السُّنَّةِ

لِإِمَامِ المُزَنِيِّ

ترجمه فارسی

رسانه اعلام توحید

كتاب

شرح السنة

لإمام المزنی

ترجمه شده در

رسانه اعلام توحید

دلایل نوشتن کتاب (شرح السنة)

علـي بـن عبـدالله الحلـوانی گفـت: در شـهر طـرابلس مغـرب (مـراکش) بـودم مـن و همراهـانم در مـورد سـنت (عقیـده) بحث کردیم در میان صبحت، بحث المزنی رحمه الله را هم آوردیم.

بعضی از همراهان ما که در مجلس نشسته بودند گفتند: به ما رسـیده (المزنـی) دربـاره قـرآن صـحبت مـی‌کنـد و دربـاره قـرآن الواقفی (الواقفه یعنی نه می‌گفتند قرآن مخلوق هست و یا غیر مخلوق) سکوت می‌کردند.

شـخص دیگـری کـه در مجلس بـود ایـن حرف را تصـدیق کـرد کـه المزنی اینگونه گفته است.

تا اینکه گروه دیگری هم جمع شدند و مردم بسیار غمگین شدند و نامـه‌ای بـرای او نوشـتیم کـه اخبـار درسـت موضـوع را از امـام المزنی بشنویم.

در جواب نامه، کتاب شرح السنة را برایمان نوشت که دربـاره‌ی القَدَر و الإرجاء (گروه کافری که در عقیده عمل را جدا از ایمان می‌داننـد و گفتنـد عقیـده تنهـا اقـوال و مربـوط بـه قلـب انسـان می‌شود ولی عقیده اهل سنت و جماعت این است؛ ایمان شامل

تصدیق به قلب و گفتار به زبان و عمل با اعضا و جوارح) القرآن (قرآن مخلوق هست یا غیر مخلوق) و روز زنده شدن(قیامت) و گرفتن نامه‌ی اعمال (ترازو المیزان)، و مباحث النظر (علماء کلام ، اهل کلام، متکلمان یا عقلیون: جماعت فلاسفه‌ی کافری که عقل ناقض شان را مقدم بر نصوح قرآن و سنت می‌کنند هر چیزی که عقل ناقص آنها قبول کند قبول و مطالب دیگر مثل امور غیب مانند علو الله متعال و خلقت جن و ملائکه که برای عقل انسان قابل درک نیست رد و درنهایت آیات و احادیث زیادی را نیز رد می‌کنند ولی اهل سنت و جماعت در مورد امور غیبی، مطالبی که از قرآن و سنت و از طریق صحابه رضی الله عنها اجمعین به آنها رسیده باشد را می‌گویند سمعنا و اطعنا) را نوشت.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام الله بخشنده‌ی مهربان

الله متعال ما و شما را به وسیله‌ی تقوا حفظ کند و به ما و شما توفیق هدایت نصیب کند.

اما بعد...

الله شما را اصلاح کند از من خواسته‌اید که در مورد عقاید اهل سنت مطالبی را بیان کنم تا در قبال عمل کردن و تمسک به سنت صبر داشته باشید و از شک و شبهات در شایعات دوری کنید و از بدعت و گمراهی و تمایل به آنها دوری کنید من یک عقیده و منهج را برای شما شرح خواهم داد تا خودم و شما را به آن نصیحت کنم.

من آن را با حمد الله راهنما و هدایت کننده آغاز کردم.

۱- حمد مخصوص الله است که سزاوار هست با آن شروع کنیم و اولین هست که مورد شکر قرار گیرد و بعد مورد تحسین قرار گیرد که یگانه بی‌نیاز(همه نیازمند او هستند) همسر و فرزند

ندارد؛ منزه از اینکه هم مانند داشته باشد هیچ شبیه و هم شأنی ندارد شنونده و بیننده، عالم و آگاه، شکست ناپذیر و بلند پایه.

۲- با ذات خود بر عرش است و با علمش به بندگانش نزدیک است.

۳- علم الله بر همه چیز احاطه دارد و همه چیزهایی که در تقدیر انسانها نوشته است در میان مخلوقات انجام شدنی هست.[او بخشنده آمرزنده هست.]

(يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ) غافر ۱۹ یعنی: (الله) خیانت چشم‌ها و آنچه را که سینه‌ها پنهان می‌دارند می‌داند.

مخلوقات بر اساس علم قبلی او عمل می‌کنند و از تقدیری که نوشته شده (خیر و شری) که آنها را برای آن آفریده شده‌اند عمل می‌کنند و بندگان با اطاعت کردن نمی‌توانند هیچ سودی به خود برسانند و همینطور نمی‌توانند زیان را از خود دور کنند.

۴- الله متعال بندگان را به اراده خود آفریده است بدون اینکه به آنها نیاز داشته باشد.

۵- و فرشتگان را همه برای عبادت و اطاعت خود خلق کرده است

و تعدادی از فرشتگان با قدرت الله متعال عرش را حمل می‌کنند گروهی دیگر به دور عرش الله متعال، تسبیحات می‌کنند و

گروهـی دیگـر بـا حمـد، او را تقـدیس می‌کننـد و گروهـی دیگـر از فرشـتگان را بـه عنـوان رسـول بـه سـوی پیـامبران برگزیـده اسـت و گروهی دیگر از فرشـتگان، دسـتورات الله متعـال را بـا فرمـان خـود الله متعال، انجام می‌دهند.

۶- سپس آدم را بـا دسـتش خلـق کـرد و در بهشـتش جـای داد و از پیش برای زمین خلقش کرده بود و نهی کرده بود که از آن درخت ممنوعه بخورند که قبل از خوردن آن تذکر داده شده بـود سـپس مورد امتحان قرار گرفت به چیزی که از خوردن آن نهی شده بـود و اینگونه دشمن او(ابلیس) آنها را گمراه کرد.

و خوردن از این درخت باعث شد که به زمین بیایندو آنها نه راهی برای ترک خوردن آن یافتند و نه راهی برای پرهیز از خوردن آن.

۷- سـپس از فرزنـدان آدم افـرادی شایسـته‌ی بهشـت آفریـد آنهـا [اعمال خود را انجـام می‌دهنـد امـا آنهـا فقـط بـا اراده و قـدرت الله عمل می کنند] و با قدرت و اراده او انجام می‌شوند.

و در میان فرزندانش افرادی را شایسته دوزخ آفرید پس برای آنها چشـمانی آفریـد کـه بـا آنهـا نمی‌دیدنـد و گـوش هـایی کـه بـا آن نمی‌شنیدند و دل هایی که با آن نمی‌فهمیدند بنـابراین از هـدایت دور افتادنـد و اعمـال اهـل جهـنم را بـر اسـاس علـم پیشـین الله متعال انجام می‌دهند.

۸- و ایمان شامل گفتار و عمل است [همراه با اعتقاد قلبی و گفتار بر زبان و کار اعضاء و جوارح] که این دو نظام و همتای یکدیگر هستند و فرقی بین آنها نمی گذاریم پس ایمان وجود ندارد مگر با عمل و هیچ عملی جز با ایمان قابل قبول نیست.

۹- مؤمنان در ایمانشان گوناگون هستند و عمل نیکشان بر ایمانشان می‌افزاید.

۱۰- به سبب گناهان از ایمان خارج نمی‌شوند و با گناه کبیره و یا معصیت تکفیر نمی‌شوند و شهادت بر بهشتی و جهنمی بودن هیچ کسی نمی‌دهیم مگر اینکه نبی اکرم ﷺ بر بهشتی و دوزخی بودن افرادی شهادت داده است.

۱۱- و قرآن کلام الله جل و جلاله است و از جانب او برای بشر نازل شده است و مخلوق نیست که نابود شود.

۱۲- کلمات، قدرت و صفات الله متعال کامل می‌باشند و مخلوق نیستند؛ در گذشته وجود داشته است و برای همیشه خواهد بود این چیزی نیست که به تازگی ایجاد شده باشند بنابراین از بین نخواهد رفت و پروردگار ما نقصی نداشته است که بر آن بیفزاییم؛ صفات الله پاک و منزه است از اینکه شبیه صفات مخلوقات باشد توصیف گرهای زیرک از توصیف الله متعال کوتاهی می‌کنند.

۱۳- الله نزدیک است به اجابت کسی که از او درخواست می‌کند

دور از مخلوقاتش و با اختیار خودش، دست هیچ کس به الله متعال نمی‌رسد و نمی‌تواند به او آسیب برساند با ذات خود بر عرش است و از مخلوقات خود جداست وجود دارد و نابود نمی‌شود و غایب و گم نیست.

۱۴- مخلوقات در وقت معین اجلشان می‌میرند زمانی که روزیشان تمام شود و اعمالشان قطع شود.

۱۵- سپس پس از مرگشان در قبرهایشان فشار(الضَّغطة - عذاب قبر) داده می‌شوند و بعد مورد بازخواست قرار می‌گیرند.(فتنه قبر)

۱۶- و بعد پوسیده شدن در قبرهایشان برانگیخته می‌شوند و در روز قیامت به سوی پروردگارشان محشور می‌شوند و اعمال خوب و بد آنها در پیشگاه الله متعال نشان داده می‌شود و در برابر اعمال شان مورد بازخواست قرار خواهند گرفت و ترازو و میزان برای سنجش اعمال شان آورده می‌شود.

و نامه‌ی اعمال منتشر می‌شود که همه چیز در آن ثبت شده که الله متعال محاسبه کرده است ولی آنها فراموش کرده‌اند.

«فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ» المعارج ۴

یعنی: در روزی که مقدارش پنجاه هزار سال است.

اگر غیر از الله متعال قاضی بود، اما الله سبحانه و تعالی به عدالت خود در میان آنها داوری می کند که معادل نصف روز دنیاست.

(در روایت آمده است که اندازه ی بین ظهر و عصر است.)

«وَهُوَ أَسۡرَعُ ٱلۡحَٰسِبِينَ» الأنعام ۶۲

یعنی: او سریعترین حسابگران است.

همانطور که در آغاز در شکم مادرانشان سعادت و شقاوت آنها معلوم شد در روز قیامت به همین منوال سعادت و شقاوت آنها معلوم خواهد شد؛ گروهی را سعادتمند نمود و گروهی (دیگر) شقاوت بر آن‌ها محقق (و ثابت) گشت،

«فَرِيقٞ فِي ٱلۡجَنَّةِ وَفَرِيقٞ فِي ٱلسَّعِيرِ» الشوری ۷

(که در آن روز) گروهی در بهشت، و گروهی در آتش سوزانند!

۱۷- و اهل بهشت در آن روز از انواع نعمت ها در بهشت برخوردار می‌شوند و از انواع لذت ها، لذت می‌برند و با بیشترین احترام با آنها رفتار می‌شود.

۱۸- در آن روز بهشتیان رب خود را می‌بینند و در دیدن او با چشم خود هیچ ضعف و تردیدی نمی‌بینند.

در آن روز چهره‌ها و چشم‌هایی هستند که با شرف دیدن الله روشن می‌شوند و چشمانی هستند که از فضل دیدن او برکت می‌یابند در بهشت نعیم مقیم هستند در سعادت ابدی و جاودانه.

«لَا يَمَسُّهُمۡ فِيهَا نَصَبٞ وَمَا هُم مِّنۡهَا بِمُخۡرَجِينَ» الحجر ۴۸

در آنجا هیچ خستگی و رنجی به آن‌ها نمی‌رسد و هیچ گاه از آنجا بیرون‌شان نرانند.

«أُكُلُهَا دَآئِمٞ وَظِلُّهَاۚ تِلۡكَ عُقۡبَى ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْۖ وَّعُقۡبَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ٱلنَّارُ» الرعد ۳۵

میوه‌هایش همیشگی، و (نیز) سایه‌اش (دائمی است)، این است سرانجام کسانی‌که پرهیزکاری کردند و سرانجام کافران آتش (جهنم) است.

۱۹- و کفاری که پروردگارشان را تکذیب کردند در آن روز از دیدن پروردگارشان منع می شوند و در آتش می‌سوزند.

« لَبِئۡسَ مَا قَدَّمَتۡ لَهُمۡ أَنفُسُهُمۡ أَن سَخِطَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَفِي ٱلۡعَذَابِ هُمۡ خَٰلِدُونَ» المائدة ۸۰

چه بد است آنچه نفس‌هایشان برای آنان پیش فرستاده است که الله بر آن‌ها خشم بیاورد و آنان در عذاب جاودانه خواهند ماند.

«لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُواْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَاۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ»
فاطر ۳۶

نه فرمان (مرگ) بر آن صادر شود تا بمیرند (و راحت گردند) و نه چیزی از عذابش از آن‌ها کاسته شود این گونه هر ناسپاسی را کیفر می‌دهیم.

مگر موحدان گناهکار که به خواست الله از جهنم بیرون آورده شوند.

۲۰- و اطاعت از ولی امر در آنچه مورد رضایت الله متعال و عزوجل است و وقتی که الله بر آنها خشمگین هست از آنها دوری کنید و از آنچه [الله را] خشمگین می‌کند دوری کنید.

۲۱- و از خروج برعلیه آنها به هنگام تجاوز و ظلم آنها (ولی امر و حکام مسلمین) خودداری کنند و بر مردم است که به سوی الله متعال و عزوجل برگردند و توبه کنند تا آنان(ولی امر و حکام مسلمین) به مردم رحم کنند.

۲۲- مگر اینکه بدعتی ایجاد کنند هر که از آن بدعت گمراه تبعیت کند از اهل قبله خارج می‌شود؛ او یک سرکش از دین است؛ و با نفرت و بیزاری از او به الله نزدیکتر می شوند.

پرهیز از تکفیر اهل قبله و پرهیز از برائت از آنان به بهانه ارتکاب گناه و تاوان تا زمانی که بدعت مکفره مرتکب نشده باشند هر کس که از آنان، بدعت مکفره ایجاد کند از اهل قبله خارج می‌شود و از دین هم خارج می‌شود.

پس با دوری از او به الله متعال و عزوجل نزدیک شوید و از او برائت و بیزاری جویید و او را خوار کنید و از بدعت او دوری کنید زیرا بسیار وحشتناک است؛ مانند بیماری خطرناک واگیر از فردی به فرد دیگر منتقل می‌شود.

۲۳- و اهل سنت درباره فضیلت جانشین(خلیفه) اول رسول الله ﷺ، ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) می‌فرمایند: او با فضیلت ترین مخلوق بعد از نبی اکرم ﷺ است.

دومین نفر بعد از ابی بکر صدیق (رضی الله عنه) فاروق، یعنی عمر بن خطاب (رضی الله عنه) را برتر می‌دانیم که این دو وزرای رسول الله ﷺ هستند؛ در کنار قبر رسول الله ﷺ دفن شده‌اند و همشنینانش در بهشت هستند.

سومی صاحب دو نور، عثمان بن عفان (رضی الله عنه) است بعد از او(عثمان بن عفان رضی الله عنه) صاحب فضیلت و تقوا

علی بن ابی طالب - رضی الله عنهم اجمعین - است.

سپس بقیه ده نفری (طلحه و زبیر بن عوام ،ابوعبیده بن جراح ، عبدالرحمن بن عوف ، سعد بن ابی وقاص ، سعید بن زید رضی الله عنهم اجمعین) که با مژده و شهادت رسول الله ﷺ در بهشت هستند.

ما به هر کدام از اصحاب متناسب فضیلت آنها که رسول الله ﷺ شهادت داده و آنرا بر ما واجب کرده است محبت می ورزیم.

سپس همه اصحابش پس از آنها - رضی الله عنهم اجمعین(الله متعال از همه‌ی اصحاب راضی باشد) - آمدند؛ در مورد فضیلت آنها صحبت می‌کنیم؛ ما فقط اعمال صالح و نیکی هایشان را ذکر می‌کنیم؛ ما از پرداختن به آنچه بین آنها رخ داده است خودداری می‌کنیم؛ آنها پس از پیامبرشان، بهترین مردم روی زمین هستند الله متعال و عزوجل آنها را برای پیامبر خود برگزید؛ و آنها را پشتیان و مناصر و حافظ دین خود قرار داد ؛ آنها پیشوایان و امامان دین هستند علما و بزرگترین مسلمانان هستند - رضی الله عنهم اجمعین -

۲۴- و ما حضور خود را در نماز جمعه ترک نمی‌کنیم و همیشه با هر حاکم خوب و بدی نماز می‌خوانیم تا زمان کفر؛ هر گاه کفری از او دیده شد پشت سر او نماز نمی‌خوانیم.

با هر امام عادل یا ظالمی دائما جهاد فی سبیل الله می‌شود و حج به همین ترتیب.

۲۵- کوتاه کردن نمازهای اربعه در سفر سنت است و بین روزه و شکستن آن در سفر مخیر هست.[هرکدام برایش آسان بود روزه گرفتن یا شکستن روزه آن را انجام دهد.]

در پایان:

۲۷- این اقوال و اعمال اعتقادی که مورد بحث قرار گرفت مورد اتفاق همه علمای سلفی متقدم بوده است

به فضل الله، تابعین به آن چنگ زده و آن را پیشوای خود قرار داده و به آن رضایت کامل دارند و از تکلف و زیاده‌روی پرهیز کردند و آنچه از سنت باقی مانده بود برایشان کافی بودِ؛ پس به یاری الله موفق شدند و کوتاهی و غفلت هم نکردند و سرانجام به یاری الله متعال موفق شدند.

ما از آنچه در قرآن و سنت آمده فراتر نمی‌رویم و تجاوز هم نمی‌کنیم.

ما بر الله اطمینان کامل داریم و تنها بر او توکل می کنیم و ما دوست داریم از منهج سلف(منهج قرآن و سنت و صحابه و تابعین و تابع تابعین) تبعیت کنیم و دنباله‌رو آنها باشیم.

۲۸- این شرح السنة است که خواستم برای شما روشن کنم و برایتان شرح و توضیح دادم.

هـر کـه الله آن را توفیـق دهـد آنچـه را کـه بـرایش توضـیح دادم انجام دهد همراه: انجام فرائض و دوری از ناپاکی ها و نجاسات، و گرفتن وضویی خوب و کامل در هر طاعت الله متعـال ، و اقامه نماز بر حسب توانایی ، پرداخت زکات ثروتمنـدان بـه مسـلمانان نیازمنـد ، و حج برای کسانی که توانایی جسمی و مـالی دارنـد ،و روزه مـاه رمضـان بـرای کسـانی کـه سـلامتی جسـمی دارنـد ، و نمازهای سنت [بعد از نمازهای فرض] پنج گانه‌ای که رسول الله ﷺ خوانده است (که این نمازهای سنت عبارتند از:

۱- نماز وتر هر شب

۲- دو رکعت نماز قبل از نماز صبح

۳- نماز عید رمضان(فطر) و عید قربان

۴- نماز کسوف و خسوف (در صورت وقوع خورشید و ماه گرفتگی)

۵- نماز طلب باران هر وقتی که نیاز باشد.)

و اجتنـاب از چیزهـای حـرام ، و دوری کـردن از شـایعات و سـخن چینـی و دروغ گفـتن و غیبـت کـردن ، و تجـاوز و تعـدی نـاحق ، و دربـاره الله چیزهـای بگوینـد کـه نمـی داننـد ، همـه اینهـا گناهـان کبیره و حرام هستند.

و احتیاط و توجه لازم در کار و تجارت و درآمد و غذا و نوشیدنی و لباس که از درآمد حلال باشد و دوری از شهوات حرام چون موجب ارتکاب حرام می‌شود.

هر کس گوسفندان خود را در اطراف مکان محفوظ و ممنوعه بچراند و به آن نزدیک شود سقوط می‌کند («حرام و حلال، هر دو واضح و آشکارند (مشخص هستند.) و در میان حلال و حرام، امور مشتبهی وجود دارد که بسیاری از مردم، آنها را نمی‌دانند. هرکس، از آنها پرهیز کند، دین و ایمانش را حفاظت نموده است و کسی که خود را با آنها بیالاید (از شبهات پرهیز نکند)، مرتکب حرام می‌شود مانند کسی که در حریم چراگاه، دام‌های خود را بچراند و هر آن، احتمال دارد وارد چراگاه بشوند.

آگاه باشید! که هر پادشاه، حریمی دارد و حریم الله، محرّمات او هستند.) رواه مسلم ۱۹۵۵

هر کس که الله اینها را برایش آسان کند در دین اوست او در راه هدایت است و به رحمت پروردگارش امیدوار است.

الله ما و شما را به بهترین راه خود هدایت کند؛ به لطف و فضل وسیع و عظیم و بلند مرتبه و مستمر او.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته ؛ و سلام و رحمت بر کسانی که به ما سلام می‌کنند؛ و گمراهان آنها هرگز سلام الله را ندارند.

حمد مخصوص الله است که رب جهانیان است.

نگارش این رساله را به لطف الله به پایان رساندم.

درود و سلام بر محمد و آل و اصحاب و همسران پاکش باد.

الله شما را اصلاح کند از من خواسته‌اید که در مورد عقاید اهل سنت مطالبی را بیان کنم تا در قبال عمل کردن و تمسک به سنت صبر داشته باشید و از شک و شبهات در شایعات دوری کنید و از بدعت و گمراهی و تمایل به آنها دوری کنید من یک عقیده و منهج را برای شما شرح خواهم داد تا خودم و شما را به آن نصیحت کنم...